

Генітыўная метафара ў мове Я.Купалы

У.А. Бобрык

Шырока прадстаўлены ў мове Купалы генітыўныя метафары. Семантычныя змены ў іх адбываюцца ў межах словазлучэння назоўніка з назоўнікам. Структурныя кампаненты генітыўных метафар маюць прыметы прадметнасці. Прадметнасць у даным выпадку мае шырокі сэнс і ўключае рэалізацыю розных дыферанцыраваных прымет: абстрактнасць, канкрэтнасць, адушаўлёнасць, неадушаўлёнасць, род, лік і г.д. Асацыятыўнае ўспрыманне цэласнага вобраза дасягаецца шляхам пераасэнсавання кожнага структурнага кампанента метафары ў іх цеснай узаемасувязі. Яны рэалізуюць тропавыя якасці ў залежнасці ад семантычнай напоўненасці. Усе семантычныя адносіны ў генітыўных метафарах зводзяцца да двух кампанентаў: адзін з іх метафарызуемы (асноўны), другі – метафарызуючы (залежны). На аснове адносін паміж асноўным і залежным кампанентамі фарміруецца семантычнае ядро метафары.

Агульнапрынятая класіфікацыя генітыўных метафар на параўнальныя і супастаўляльныя заснавана на характары сэнсавых узаемаадносін паміж кампанентамі, аб'яднаных у гэтую канструкцыю. Такая класіфікацыя пры вывучэнні мовы мастацкіх твораў, на думку Б.А.Бродскай, недастаткова перспектыўная, таму што не дазваляе ўсебакова раскрыць індыўдуальных магчымасцей аўтара [1]. Метафарычныя структуры гэтага тыпу дыферанцыруюцца намі па стылёвай прымеце на зрокавыя (наглядныя) і ацэначныя генітыўныя канструкцыі. Зрокавыя генітыўныя канструкцыі ствараюць бачны (даступны зроку) вобраз канкрэтнага прадмета або з'явы аб'ектыўнай рэчаіснасці. Ацэначныя генітыўныя канструкцыі адлюстроўваюць аўтарскае светаўспрыманне, яго адносіны да жыцця, перадаюць складаныя псіхалагічныя працэсы. Ажыўленне агульнамоўнага пераносу метафарычнага ў сваёй аснове значэння здзяйсняецца аўтарам шляхам абнаўлення спалучальнасці слоў, замены канкрэтнага назоўніка ў складзе метафарычнага кантэксту – абстрактным, асабовага – прадметным і г.д.

Характэрнай асаблівасцю генітыўных метафар з'яўляецца тое, што асноўнае слова канструкцыі (назоўнік у назоўным склоне) рэалізуе свае пераноснае метафарычнае значэнне, у той час як назоўнік у родным склоне, які з'яўляецца мінімальным кантэкстам гэтай метафары, выступае ў сваім прамым значэнні. Слова, якое стаіць ў родным склоне, з'яўляецца азначаемым, носбітам прыметы, у назоўным склоне – асноўнае слова словазлучэння выступае азначэннем, паказваючы адну яго прымету ці некалькі.

У ролі азначэння ў мове Купалы маглі выступаць канкрэтныя і абстрактныя, неадушаўленыя і адушаўленыя назоўнікі. У ролі метафары сталі абазначаць “вялікая колькасць, мноства чаго-н., каго-н., сукупнасць”:

люду хмара: *Люду хмара* наплыла,
Покліч птушны ўзвіўся,
Небам сіняя імгла...
Скуль яны ўзяліся [2].

хмары дыму: *Па зямлі пайшлі пажары –*
Неба дымяць дыму хмары,
Там і тутака агнішча,
Над агнішчам вецер свішча. (III, 267);

грамада зорак: *Змеркла. Цёмнасць агні пале*
Ў зорак грамадзе:

лес маглішч: Тайнасць жудкая – гэт, здаля
 Ё свет ідзе, ідзе. (III, 183);
 Жыве гэта песня, як віхар клакоча,
 Над лесам маглішч, над цьмою бяжыць,
 Зрывае запоры і брамы ламоча,
 І крыўда нямеє, і змога дрыжыць. (II, 81).

Купала ўключаў у працэс метафарызацыі словы іншых семантычных груп лексікі, і ў гэтым праявілася яго індывідуальнасць асацыяцый і светаўспрымання. Пры гэтым выкарыстаны агульналітаратурныя, а таксама народна-гутарковыя лексічныя адзінкі: разводдзе крыві і слёз:

войска хмар: Пойдзем, сушачы вечных крыві й слёз разводдзе,
 К лепшай долі з вялікай надзеяй,
 Пойдзем, пойдзем туды, адкуль сонца ўзыходзе,
 Адкуль вецер прыветлівы вее. (I, 79);
 О, глянь! праз небны шлях панура
 Цяжкім галопам прад віхурай
 Ёцякае *войска хмар* разбіта,
 Надходзіць дзень з развеўным світам. (V, 314);
 стада хмурын: Дзень і ноч нада мной, сіратой,
 Стогне, сцелецца *стада хмурын*,
 Дзень і ноч то слязой, то крывёй
 Сцежку росіш, сам адзін! (II, 151).

Метафарычнае значэнне разгледжаных слоў суадносіцца з іх зыходным значэннем па прымеце “вялікая колькасць, мноства”. У ролі азначаемага слова выступалі канкрэтна-прадметныя назоўнікі.

Метафарычнае значэнне слова магло вар’іравацца ў залежнасці ад лексіка-семантычнага значэння слова. Так, у спалучэнні *горы хмар* метафарычны перанос уключае два моманты: пераноснае значэнне “вялікая колькасць” і канфігурацыю прадмета:

горы хмар: На небе дзе-недзе забліскалі зоры,
 Наехалі *хмараў* дажджлівыя *горы*,
 І зоркі пагаслі, і ўсё спіць у згодзе,
 Адзін чалавек толькі сну не знаходзе. (V, 45).

Са значэннем пэўнай колькасці ў складзе генітыўнай метафары ўжываўся абстрактны назоўнік *вырай* у спалучэнні з канкрэтным – *самалёт*:

вырай самалётаў: Во спачатку ідзе пяхота,
 За ёй конніца і танкі,
 На машынах едуць роты,
 А там – быстрыя тачанкі.
 За тачанкамі – гарматы –
 Палявыя і марціры.
 А пад небам – рой крылаты –
 Самалётаў цэлы *вырай*. (IV, 290).

З улікам падабенства па знешняй прымеце, яго канфігурацыі ў мове Купалы метафарызаваліся назоўнікі канкрэтна-прадметнага значэння *горб*, *скіба*, *акрайчык*, *парастак*:

гарбы курганаў: *Гарбы* тваіх нямых *курганаў*,
 Дзе спяць нявольнікі і князі,
 Парэжа сталь, як нож баранаў,
 І спражыць полымя буянаў,
 Каб цвет зацвіў на гразкай гразі. (IV, 185);
 скібы хмар: Шалее Іматра між каменных глыбаў,

За хваляю хвалю імчыць к нізіне;
 Як *хмар* неадступных махнатых *скібы*,
 Адна адну схопіць, піргне. (II, 176).

Ролю метафарызуемага, азначаемага слова таксама выконвалі назоўнікі з канкрэтна-прадметным значэннем, напрыклад:

акрайчык зоркі: [Псіха:] Дык пойдзем... Месяц святлом серабрыстым
 Нас прыгалубіць. Глянць *зоркі* крывавай
 Мігціць *акрайчык*, як божая ўсмешка
 Прад спаннем кінута свету ласкава... (VII, 65);

парасткі куль: А потым *парасткі куль* алавяных,
 Што прарастаюць
 З насення пораху і дынаміту,
 Як маладыя дзе шпарагі,
 Надрэзалі, каб атруціць. (V, 287).

Дзякуючы адпаведным сінтаксічным сувязям адбыўся працэс метафарызацыі абстрактнага назоўніка *чарада* ў генітыўных канструкцыях, дзе гэты назоўнік выступіў у ролі азначэння. Ён спалучаўся з канкрэтнымі назоўнікамі. Пераноснае ўжыванне гэтай лексемы развілося з пераноснага значэння “рад аднародных прадметаў ці жывых істот, якія размяшчаюцца або рухаюцца адно за адным”:

чарада дзён: Дружным ходам, год за годам
Чараду затопе дзён,
 З імі зводы, непагоды,
 З імі ўсё міне, як сон. (II, 161);

чарада духаў: Ліце (грайкія струны) прызыўныя чары,
 Жыўчую думкам ваду,
 Высельце буднасці мары,
Духаў благіх *чараду!* (II, 108).

Купала імкнуўся парушыць устойлівае кола народнага светаўяўлення. У спектры яго адчуванняў адзін вобраз “заходзіць” на другі, накладваецца на яго, выклікаючы разнастайныя асацыяцыі і пачуцці. Аб гэтым сведчаць шматлікія метафарычныя канструкцыі з абстрактнымі і канкрэтнымі назоўнікамі, дзе *подых магілаў* метафазыраваўся на аснове пераноснага значэння “праяўленне чаго-н.”:

Ты помніш, помніш, Колас мілы,
 Як я к табе ішоў у госці,
 У час той *подыху магілаў*,
 У бяссільнай час помсты, злосці. (IV, 302).

У складзе генітыўных канструкцый з абстрактнымі назоўнікамі ў ролі азначэння адбываецца метафарызацыя на аснове гукавых асацыяцый. Сюды належаць метафары тыпу *стогн няволі*, *стогн сохаў-кывуляў*, *сказ руні*:

стогн няволі: З павяўшай славы быўшых дзён,
 З магільных прадзедавых крас,
 Пад *стогн няволі*, путаў звон
 Мы зложым песню, зложым сказ,
 А так агністы, як пажар,
 А громкі так, як грому ўдар. (IV, 50);

стогн сохаў-кывуляў: Трактары нашы
 Рэжуць барозны,
Сохаў-кывуляў
 Мінуўся *стогн* слёзны. (IV, 252);
 сказ руні: І чуе руні шопат гэткі:
 “Забіў ты бацьку, каб на рот

Адзін паменшала ў хаце, -
 Прыйшоў твой сёлета чарод,
 Жніва табе не дачакаці!”
 Ўстаў гаспадар! Як дурнап’ян
Сказ руні раны разварушыў... (IV, 40).

Метафарычнае значэнне гэтых лексем суадносіцца з іх пераноснымі значэннямі “гукі жалобы, скаргі, наракання” ў першых прыкладах, “ціхія, малавыразныя гукі” ў другіх.

Да метафары, абумоўленай гукавымі асацыяцыямі, належыць словазлучэнне *музыка гармат*:

За рабаўласнікаў, за патрыярхаў,
 За царадворцаў, за банкіраў, за цароў
 Лілася кроў людзей, скаваных жахам,
 Пад *музыку гармат*, званоў лілася кроў. (IV, 264).

На аснове прамога значэння назоўніка-метафары *музыка* ўзнікла пераноснае “сукупнасць стрэлаў”.

У якасці асноўнага кампанента метафарычнага словазлучэння пэрт выкарыстоўваюць словы-назвы частак цела чалавека. Так, лексема *рука* ў пэўным кантэксце набывала пераноснае значэнне “сімвал улады”:

рука золата: Мо’ захочацца сэрца кахання, пяшчот...

Плюй, бо йнакш аплююць і самога.

Ліжы *золату рукі* і карк гні, як скот,

Купіш ўсё: сястру, брата і бога, (III, 291);

рука дэфензівы:

Вашы песні і думы, напісаныя ў цемры гнёту горыччу пакуты, не даходзілі да народа, бо дарогі ім наглуха замыкала *рука* панскай *дэфензівы*. (VII, 309).

Назоўнік *горла* ў словазлучэнні *горла машын* пашырыў свае першапачатковае значэнне “асноўная дэталі машыны, без якой немагчыма работа механізмаў”:

горла машыны:

Штодня ў змаганні, ў незабаўцы

На *машын горлах* млеюць пальцы,

Штодня, з’яднаны печавы пеклам,

Крывёй заліты вочы блекнуць,

Штодня ў змаганні трэба падаць,

Спеў заглушаць, забыцца радасць; (V, 316).

Метафарычны перанос адбыўся на аснове той функцыі, якую выконвае *горла* ў арганізме чалавека.

Лексема *ніць* у метафарычным словазлучэнні часам набывала новае пераноснае значэнне “тое, што пастаянна непакоіць, хвалюе”:

ніць помсты:

Крыж прад вачамі стаіць,

Крыж абвіла *помсты ніць*,

Процьма удоўжкі і ўзвыш,

Крыж прад вачамі стаіць,

Крыж, крыж!... (III, 250).

Яна ўжывалася і са значэннем “асновы чаго-небудзь”:

ніць жыцця:

Ён (Уладзіслаў Эпімах-Шыпіла) жыў і бацькаўшчыне ўсцяж

Не пакідаў – як мог – служыць,

Душу і сэрца аддаваў,

Пакуль не стлела *жыцця ніць*. (III, 262).

У аснове метафарычнага пераносу ляжыць падабенства па функцыі.

З прамога значэння лексемы *заслона* ўзнікла пераноснае “тое, што прыкрывае, засланяе сабой што-небудзь”, напрыклад:

заслона дзён:

Сягні ў даўно заснуўшыя сталецці.

Заслону дзён уцёкшых адхілі,

І глянь, як сёння твае жывуць дзеці,
Як ты жывеш на прадзедаў зямлі. (IV, 11).

Тут адбылося функцыянальнае прыпадабненне па дзеянню. Гэты перанос даў новае значэнне абстрактнага назоўніка *мгла* “забыццё, стан задумленнасці, невыразнасці”:

мгла вякоў:
Няхай той час, што згінуць мусіў
У беспрасветнай *векаў мгле*,
Дзе беспрыпыннай Беларусі
Хоць толькі ў песні ажыве. (V, 96).

У метафарызаваным словазлучэнні *гісторыі абломак* на аснове пераноснага значэння назоўніка *абломак* “рэшта таго, што існавала раней” стабілізавалася новае, якое вынікае, падразумеваецца з папярэдняга кантэксту:

гісторыі абломак:
З жабрацкай торбай твой патомак
Не пойдзе па сібірным шляху
Шукаць прытулку, як бяздомак:
Жудкі *гісторыі абломак*
Пад сказ дзён бурных згібне прахам. (IV, 185).

Пад *абломкамі гісторыі* паэт падразумеваў *жабрацкія торбы* беларускага селяніна.

Абнаўленне спалучальнасці назоўнікаў розных лексіка-семантычных груп дало метафарычнае словазлучэнне *пустазелле няпраўд*. Асноўнае слова генітыўнай канструкцыі *пустазелле* рэалізавала свае пераноснае значэнне на аснове прамога “вялікая колькасць чаго-небудзь”:

няпраўд пустазелле:

[Жыццё:] Ну, што? Як старонка, як дзеткі,
Як што між людзьмі, ці звярмі?
Я лоўка расставіла сеткі!
Папробуй расплугай вазьмі!
Я сілам цямычным у рукі
Няпраўд пустазелле дало,
Хай сеюць знішчэнне і мукі,
Хай корча ўсіх змога і зло. (VI, 40).

Метафарычнае значэнне могуць ўтвараць словы на аснове функцыянальнай прыметы зыходнага значэння. Так, лексема *глуша* ў словазлучэнні набыло новае значэнне “стан душэўнага забыцця, глухамані да ўсяго навакольнага”:

глуша быту:
Сэрцу нясіце (граікія струны) злягчэнне,
З пут вызваляйце душу,
Новыя ліце праменні
Ў сонную *быту глушу!* (II, 108).

У генітыўных словазлучэннях на месцы адушаўлёных назоўнікаў паэт выкарыстоўваў неадушаўлёныя, што прыводзіла да ўзнікнення новых пераносных значэнняў у семантыцы асноўнага слова. Сукупнасць уласцівасцей, характэрных для жывых істот, пераносіліся на нежывыя прадметы па іх функцыянальных прыпадабненнях. Напрыклад, *характар чалавека* – *характар зямлі*:

характар зямлі:
Калгаснік усееўся на трактар,
Стаптаўшы мінулага імя,
Зямлі наравісты *характар*
Нарогамі стружа стальнымі. (IV, 195).

Лексема *хвала* ў метафарычным словазлучэнні набыла пераноснае значэнне “праяўленне аджыўшых, мінулых пачуццяў, адчуванняў, якія сустракаюцца ў сучасным жыцці”:

хвалі падняволля:
Трэба нам песень сваіх, не варожых,
Што нашыя думкі з дарогі збівалі,
А гэтакіх трэба, што будуць ніштожыць

Навек *падняволя прыгонныя хвалі*. (IV, 227).

Значнае месца ў вобразнай сістэме твораў Купалы належыць ацэнчаным генетыўным метафарам, якія ў сваёй аснове таксама абаяраюцца на лексіку канкрэтнага і абстрактнага значэння. У гэтых канструкцыях часта метафарызаваліся назвы канкрэтных прадметаў, з'яў народнага побыту, якія спалучаюцца з абстрактнымі назоўнікамі *крыўда, нуда*. Канкрэтныя назоўнікі *нож, чарвяк, жоўць, раны* ў ролі метафары маюць значэнне “тое, што прычыняе фізічныя і душэўныя пакуты, боль”:

нож крыўды:

Хоць *нож крыўды* ўсца ў грудзі,
Хоць *нуды* сляпое жала
Кроў смактаці з цябе будзе, -

чарвяк крыўды:

Стой за праўду, стой як скала. (V, 38);
Годзе ў полі, ў лясках ты, старонка, і так
Сіратой начавала забытаю,
Годзе выпіў крыві з сэрца *крыўды чарвяк*,
Косці вецер тачыў непакрытыя. (III, 143);

жоўць крыўдаў, прытыкаў:

І во ў гэтакай службе, паходзе,
П'ючы слёзна *жоўць крыўдаў, прытыкаў*,
Платы з вас не жадаю вялікай,
От, іскрынку прывету – і годзе! (II, 231);

раны цярпенняў:

Зямлю ўслаў ты (цар неба й зямлі) ў моры-акіяны,
Штогод разводдзем мыш рэк сваіх, -
Чаму ж не змыеш ты *цярпенняў раны*
З душы і сэрца верных слуг тваіх? (III, 130).

У працэс метафарызацыі народныя пясняры ўключаў і вузкарэгіянальныя словы, напрыклад, *жала*, якое ўступала ў сінтаксічную сувязь з назоўнікам абстрактнага значэння *нуда*:

жала нуды:

Хоць *нож крыўды* ўсца ў грудзі,
Хоць *нуды* сляпое жала
Кроў смактаці з цябе будзе, -
Стой за праўду, стой як скала. (V, 38).

Метафарычнае значэнне разгледжаных вышэй лексічных адзінак суадносіцца з іх прамымі значэннямі на прымеце “тое, што рэжа, точыць, гарчыць, джаліць і выклікае фізічны боль, пакуты”.

Значнай колькасцю ў мове Купалы прадстаўлены генетыўныя метафары, у склад якіх уваходзяць канкрэтныя назоўнікі ў якасці метафарызуючага кампанента і абстрактныя, і зборныя ў якасці метафарызаваных. Метафарычны перанос у канкрэтных назоўніках *аковы, кайданы, пугы, ланцуг* вынікаў не з прамога, а пераноснага значэння, з агульным паняццем “тое, што скоўвае, абмяжоўвае, пазбаўляе волі, свабоды каго-небудзь”:

аковы крыўды:

Мне ўжо не страшны *крыўды аковы*;
Любасці братняй ясным пажарам

аковы сну:

Кіну у попел цемры асновы
Гніць пад нагамі лозным папарам! (III, 56);
Паволі горад на сябе ўскладаў *аковы сну*,
Святло ў акнах адно ўслед за адным канала; (III, 292);

кайданы няволі:

То падымаўся люд скаваны,
Дзе быў кат-цар і капітал,
Няволі рваліся *кайданы*,
За трупам клаўся трупаў вал. (II, 54);
Але, божа мілы!
Долі не відаць, -
Кайданы няволі
На руках звіняць. (I, 251);

путы няволі:

Можа ты ўбачыў слёзы нядолі?
 Можа дзяцей тваіх недруг пацяў?
 Можа пачуў ты звон *путаў няволі*?
 Можа няшчасных жыццё ты паняў? (II, 34);

Путы няволі, кары звярыныя
 Хто не жыў толькі – іх не цяпеў,
 Над чалавекам, як над скацінаю,
 Ніхто спагады не мае й не меў. (V, 19);

путы прыгону:

Быць благім чорт часам плутаў,
 Ды не быў ён катам,
 Хоць не знаў *прыгону путаў*,
 Мужыка зваў братам. (I, 49);

путы паншчыны:

Пейма ж, гуляйма,
 Гулка, не слёзна!
 Скрышчаны *путы*
Паншчыны грознай. (I, 199);

ланцугі няволі:

...няхай звіяць у Вас вечна песні радасці і волі нязмернай і дакоцяцца гэтыя песні вызвалення аж туды – за пагранічныя слупы, дзе яшчэ Вашы браты і сёстры цягаюць *ланцугі* сацыяльнай і нацыянальнай *няволі*. (VII, 226-227);

Сонца ўзыходзіла, сонца заходзіла, а Вы (Аляксей Максімавіч), як той легендарны Праметэй, сваімі агністымі, перуновымі словамі распальвалі сэрцы, разбунтоўвалі думкі да вялікага змагання, змагання за вызваленне чалавецтва з адвечных *ланцугоў няволі*, ланцугоў няроўнасці, ланцугоў панавання чалавека над чалавекам. (VII, 245);

ланцуг нявольніцтва:

Апаў *нявольніцтва ланцуг*. (IV, 212).

Ствараўшы мастацкі вобраз, Купала выкарыстоўваў увесь сэнсавы патэнцыял гэтых слоў у літаратурнай мове. Метафарычны перанос можа абапірацца, як справядліва зазначае Н.А.Тураніна, на асноўных, дадатковых і нават патэнцыяльна магчымых семах асноўнага значэння, а таксама на семантыку вытворна-намінатыўных і пераносных значэнняў [3].

Вобразная палітра вобразна-выяўленчых сродкаў паэта вельмі багатая і разнастайная, а асацыяцыі нечаканыя і індывідуальныя. Аўтар пашыраў кола метафар, уключаў у генітыўныя канструкцыі словы іншых лексіка-семантычных пластоў:

навала крыўд:

Пад *навалай крыўдаў* многія сталецці
 Мы няслі пакорна лямку беспрасвецця.
 Мы няслі – ўсё ныла, гінула памалу,
 Аж не нашай наша бацькаўшчына стала. (II, 208).

У аснове метафарычнага значэння ляжыць пераноснае значэнне назоўніка “нешта цяжкае, непрыемнае, што навісае над чалавекам”, а таксама патэнцыяльна магчымае значэнне “цяжар, тое, што гняце, прыгнятае”.

Адбор лексічных сродкаў для метафарызацыі дае падставу сцвярджаць, што сваёй творчасцю паэт арыентаваўся на просты народ. Аб гэтым сведчаць метафары з канкрэтна-прадметнымі назоўнікамі для замалёўкі жыцця беларускага сялянства: *мак*, *пшанічка*:

Прыйдзі ты ка мне, сагрэй ты мяне,
 Абымі ты мяне, як друг мілы,
 Пасей на душы мне *долейкі мак*,
 А на сэрцы – *пшанічку кахання*!
 Каб доля, як мак цвіце, зацвіла,
 Каб каханне расло, як пшанічка, (V, 129-130).

Метафарызуючыя назоўнікі набылі новае пераноснае значэнне “нешта малое, дробнае, што дае прабліск, пачатак праяўленню якога-небудзь пачуцця”. З падобным значэннем ужываліся словы *зара*, *іскра*, у якіх метафарычнае значэнне развілося на аснове іх пераноснага і аб’яднаны агульнай семай “пачатак, зараджэнне новага, радаснага, светлага”:

зара радасці: Марнеюць сільныя народы;
 Бяруць слабейшыя гару;
 Нянавісьць, бітвы, непагоды
 Туманяць *радасці зару*. (II, 324);

іскры святла: Я *святла іскры* ў думках бяздольных засею,
 Аднаўлю сэрцы іхнія гартам, надзеяй,
 Пакажу ім жыцця іх праўдзіву зару,
 Па развалінах нову ўсябытнасць ствару. (II, 66).

Багаты фанетычны матэрыял сведчыць, што генітыўная метафара з’яўляецца адным з прадуктыўных моўных вобразных сродкаў у паэтычнай мове Я.Купалы. У працэсе метафарызацыі паэт уключае самыя разнастайныя паводле сваёй семантыкі назоўнікі. У выніку ствараюцца арыгінальныя генітыўныя канструкцыі, якія адлюстроўваюць аўтарскае светаўспрыманне, яго адносіны да жыцця, перадаюць складаны псіхалагічны працэс.

Abstract

The author considers a genetic metaphor in the language of Ya.Kupala's poetry and prose. This metaphor shows author's attitude to the world. The author analyses the ways of metaphorical transition of nouns of various lexical and semantic groups.

Літаратура

1. Бродская Б.А. Метафорическое словоупотребление (опыт лингвистического анализа творчества А.Н.Толстого). АКД, Ташкент, 1974 – С.8.
2. Купала Я. Збор твораў у 7 тамах. Т. 5. – Мн., 1973 – С. 47. У далейшым спасылкі падаюцца на гэта выданне ў тэксе ў дужках (том, старонка).
3. Туранина Н.А. Особенности именной метафоры в поэзии В.Маяковского (лексический и семантический аспект). АКД. Ленинград, 1987 – С. 11

Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
 імя Ф.Скарыны

Паступіў у друк 15.04.03